

Ung, skeiv og funksjonshemma

Ungdommer som tilhører flere minoriteter har alt for dårlig tilgang på informasjon om seksuell helse.

DOBBEL MINORITET I MØTE MED HELSEVESENET

Unge med nedsatt funksjonsevne som også har en normbrytende seksuell orientering eller kjønnsidentitet, er en gruppe som sjelden omtales i forskning¹, politikk, skole- og helsevesenet. Samtidig kan ungdom med funksjonsnedsettelse og ungdom med normbrytende kjønnsidentitet eller seksuell identitet, være ekstra utsatt for diskriminering, trakassering, psykiske helseplager og få manglende oppfølging i helsevesenet.

Rapporten *Sex som funker – unges erfaringer med seksualitet og funksjonsevne* (Unge funksjonshemmede, 2018) viser at kjønn, seksualitet og funksjonsevne ikke blir sett i sammenheng, verken i helsevesenet eller i seksualundervisningen. Mange møter fordommer som kan få konsekvenser for selvbildet og begrense tilgangen på informasjon om seksuell og mental helse. Helsepersonell, lærere og ungdom vegrer seg for å snakke om seksualitet. Det er ingen tydelige føringer i helse- og skolesektoren for hvem som har ansvaret. Resultatet kan bli at unge med funksjonsnedsettelse og normbrytende identitet, ikke får informasjonen og støtten som er viktig for å leve ut sin seksualitet åpent og trygt.

Jeg opplever ofte at omverdenen er overraska over at jeg har kjæreste, og i hvert fall over at jeg er lesbisk. Og litt sånne holdninger at: Hvem vil date en i rullestol?

KVINNE, 26 år, ervervet, progredierende diagnose

NORMER OM SEKSUALITET

- Kjønnsnormen: antakelsen om at alle opplever seg selv som det kjønnnet vi ble definert som ved fødsel (cis-kjønn), og at man er enten gutt eller jente.
- Heteronormen: antakelsen om at alle tiltrekkes av det motsatte kjønn og ønsker seg én fast partner.
- Funksjonsnormen: antakelsen om at kroppen må fungere på en gitt måte for at man skal kunne delta i samfunnet og leve et godt liv.

¹ Se for eksempel: *Skeiv i Helse-Norge. Kartlegging av tilbud for skeive i Innlandet og helsepersonells kompetanse om seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet* (Likestillingscenteret 2017). *Kjønn i forskning om funksjonshemming. En litteraturstudie* (NTNU 2017). *Usynlig og selvlysende. Å være lesbisk, homofil, bifil eller transperson med nedsatt funksjonsevne* (Faf0 2012).

UNGDOM TRENGER ET SPRÅK OM SEKSUALITET

#MeToo-kampanjen har vist oss hvor viktig det er med kunnskap og bevisstgjøring om grensesetting. Det er viktig med lav terskel for å kunne varsle om uønsket seksuell oppmerksomhet. Ungdom med funksjonsnedsettelse er mer utsatte for overgrep og trakassering enn jevnaldrede. Mange opplever dessuten at deres kjønnsuttrykk og seksuelle orientering blir oversett. Opplevelsen av å bli behandlet som en kropp og ikke som et menneske kan være like ubehagelig som trakassering. LHBTI-personer kan oppleve mer uønsket oppmerksomhet rettet mot sin seksualitet og kjønnsuttrykk enn andre.

Derfor er det ekstra viktig for skeive funksjonshemmede at seksualundervisningen i skolen gir verktøy til å sette ord på egne grenser og følelser rundt kropp og seksualitet. Likeså er det viktig at helsevesenet møter disse ungdommene med åpenhet og respekt.

Hvis det snakkes mer om funksjonshemminger og seksuelle legninger er det med på å normalisere. Jo mer man hører om ting, jo mer normalt blir det.

KVINNE, 24 år, Fibromyalgi

TILTAK FOR BEDRE SEKSUELL HELSE

- Alle tiltak bør være normkritiske: Sett som mål at alle skal ha en god seksuell helse, uavhengig av funksjonsevne, seksuell orientering og kjønnsidentitet.
- Innfør normkritisk og alderstilpasset seksualundervisning fra barnehagealder.
- Innfør normkritisk metode i lærerutdanningene og helsefaglige utdanninger.
- Gi opplæring om normkritikk til ansatte i helseforetak og på skoler.
- Inkluder opplæring av helsepersonell om seksuell helse i nasjonal sykehusplan.
- Inkludere seksuell helse i prosedyrer og behandlingsplaner ved helseforetak.
- Tilby veiledning innen seksuell helse i helsetjenesten, spesifikt rettet mot personer med nedsatt funksjonsevne eller kronisk sykdom og LHBTI-personer.
- Inkluder LHBTI-personer med nedsatt funksjonsevne i gjennomføringen av strategien «Snakk om det!». Støtt tiltak som bekjemper funksjonsnormer i gjennomføringen av regjeringens LHBTI-handlingsplanen «Trygghet, mangfold, åpenhet».
- Mer forskning på kjønn og seksualitet hos mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Helseforetakene må lage gode overganger for unge, og bruke kompetansen til ungdomsråd, Unge funksjonshemmede og fagmiljøer.

Unge funksjonshemmede er en interesseorganisasjon for 35 frivillige ungdomsorganisasjoner, som til sammen har over 25 000 medlemmer.